

Sociodemografska politika i ekonomija: utjecaj na brak i obitelj u EU i RH

Horvat, Robert

Undergraduate thesis / Završni rad

2022

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Croatian Studies / Sveučilište u Zagrebu, Fakultet hrvatskih studija**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:111:519901>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-11**

Repository / Repozitorij:

[Repository of University of Zagreb, Centre for Croatian Studies](#)

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA

Robert Horvat

**SOCIODEMOGRAFSKA POLITIKA I EKONOMIJA: UTJECAJ NA
BRAK I OBITELJ U EU I REPUBLICI HRVATSKOJ**

Zagreb, 2022.

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
FAKULTET HRVATSKIH STUDIJA
ODSJEK ZA SOCIOLOGIJU

Robert Horvat

SOCIODEMOGRAFSKA POLITIKA I EKONOMIJA: UTJECAJ NA BRAK I OBITELJ U
EU I REPUBLICI HRVATSKOJ

Mentor: prof. dr. sc. Stipan Tadić

Sumentor: dr. sc. Petar Bilobrk

Zagreb, 2022.

Sadržaj

UVOD.....	4
SAŽETAK.....	5
1. ODNOSI U OBITELJI	
1.1. Obitelj kao primarna odgojna sredina.....	6
2. OBITELJSKO FUNKCIONIRANJE	7
3. SOCIOEKONOMSKI STATUS.....	9
3.1. Dimenzije socioekonomskog statusa.....	9
4. UTJECAJ SOCIOEKONOMSKIH PRILIKA NA OBITELJSKI ŽIVOT.....	11
5. DANAŠNJE VRIJEDNOSTI BRAKA I OBITELJI U EU I RH(FUNKCIONALISTIČKA TEORIJA).....	12
6. ZAKLJUČAK.....	18
LITERATURA I INTERNETSKI IZVORI.....	19

UVOD

Obitelj kao primarni čimbenik socijalizacije određuje ukupni razvoj djeteta pa tako dijelom determinira i školsko postignuće. Rezultati dosadašnjih istraživanja jasno pokazuju da postoji povezanost između obiteljskih faktora i uspjeha učenika u školi. Prvotni interes istraživača bio je uglavnom usmjeren na sociodemografske karakteristike obitelji i školski uspjeh. Kasnije se interes istraživača pomiče prema utjecaju roditeljskih postupaka i stila roditeljstva na uspjeh učenika u školi. Paralelno se provode istraživanja o utjecaju šireg socijalnog konteksta, pa tako i kulture, kako na školski uspjeh tako i na ponašanja roditelja. (Rosić i Zloковиć, 2002.)¹

Još od Talcotta Parsonsa znamo da je obitelj odgovorna za primarnu socijalizaciju djeteta i da služi kao emocionalni štit i oslonac mlade osobe, no kako vanjski faktori igraju uloge u kompleksnim vodama obiteljskog i bračnog života, te može li komunikacija unutar doma ili kuće riješiti vanjske probleme koji direktno ili indirektno utječu na naš tihi obiteljski život? (Talcott Parsons, 1959.)²

Prema sociološkim teorijama: „*obitelj je intimna kućanska skupina ljudi povezanih jedni s drugima krvnim vezama, seksualnim parenjem ili pravnim vezama. Bila je to vrlo otporna društvena jedinica koja je opstala i prilagođavala se kroz vrijeme. Dakle, gore spomenuti element vremena opet je ovdje prisutan.*“ <https://www.ukessays.com/> (datum pristupa:10. 06. 2022.)¹

SAŽETAK

Ovaj rad će prikazati kako se razvijao pojam obitelji i braka, te koliko je snažan utjecaj vanjskih faktora na brak, obitelj i djecu? Koliko je jak odnos unutar obitelji, te koliko obaveza i odgovornosti donose djeca? Provjerit ćemo društvene dimenzije između generacija roditelja(baby boomeri) i suvremenijih roditelja(Millennials). Na kraju ćemo to sve staviti pod socijalnu analizu Parsonsa i Murdocha i njihovom teorijom funkcionalizma. Rad ćemo zaključiti piščevim uputama za bolje razvijanje novih situacija, te ćemo zaključiti koliko je funkcija obitelji vrijedna roditeljima i djetetu.

ABSTRACT

This paper will show how the concepts of family and marriage has developed, and how strong is the influence of external factors on marriage, family, and children? How strong is the relationship inside the family, and how many obligations and responsibilities children bring? We will check the social dimensions between the generations of parents (baby bummers) and modern parents(millennials). At the end we will put it all under the social analysis of Parsons and Murdoch and their theory of functionalism. We will conclude this paper with the writers' instructions for better development of the new situations, and we will conclude how valuable the function of the family is to parents, children, and our whole society.

1. ODNOSI U OBITELJI

U poglavlju će obitelji biti predstavljena kao primarna odgojna zajednica, određeni modeli istraživanja odnosa u obitelji, glavni aspekti odnosa u obitelji kao i prikaz recentnih istraživanja obiteljskog funkcioniranja.

1.1. Obitelj kao primarna odgojna sredina

Obitelj predstavlja temeljnu društvenu grupu u kojoj se odvija primarna socijalizacija i razvoj pojedinca. Dijete u obitelji stječe prva znanja, vještine, navike i umijeća (Rosić i Zloković, 2002)¹. Brojne su znanosti koje su u središte svoga zanimanja stavile obitelj. Zbog različitih znanosti, te teorijskih pristupa koje se bave temom obitelji, ali i društvene situacije, suvremena ispitivanja obitelji pokazuju multidisciplinarni karakter i brojne razlike u definicijama obitelji (Zloković, 2002)¹. Obitelj je doživjela mnoge promjene kroz vrijeme, ali unatoč tome obitelj je i dalje prva i najznačajnija socijalna okolina u kojoj dijete radi prve korake u život. Promjene obitelji odnose se na prvom mjestu na izmjene životnog stila i strukture obitelji (Rosić i Zloković, 2002)¹. Zbog tih promjena obitelj se može definirati kao „svaka grupa ljudi u braku, krvnom srodstvu, usvajanju, seksualnim i međusobno intimnim odnosima“ (Rosić i Zloković, 2002:15)¹. Prema Gillies (2003)³ promjene koje su se dogodile u odnosima suvremenih obitelji obuhvaćaju individualizaciju socijalnog života, kao i porast broja obiteljskih oblika. Moderno razdoblje donosi demokratizaciju odnosa unutar obitelji, u kojoj se potiče razvoj pojedinca, individualizacija i tolerancija, ljubav i prihvaćanje. Elkind (1995) i Stacy (1993)⁴ obitelj smatraju „univerzalnom društvenom zajednicom, ideološkim i simboličkim konstruktom determiniranim vrlo specifičnim emocionalnim odnosima koji u njemu vladaju, pa je obitelj moguće shvaćati i kao primarnu emocionalnu i socijalnu zajednicu roditelja i njihove biološke i/ili adoptirane djece (i ostalih srodnika) koji zajedno obitavaju i na jedinstven način obnašaju svoje obiteljske funkcije“ (Ljubetić, 2007:5)⁵. Ljubetić dolazi do zaključka da obitelj nije statična, ali ni stalna zajednica zbog činjenica sve češće pojave razvoda, zaposlenosti majke, zamjene uloga oca i majke, samohranog roditeljstva, izbivanja iz doma zbog posla, homoseksualnih brakova i drugo. Obitelj se razvija, kao što se razvija i ljudsko društvo i predstavlja temelj društva, te povezuje biološko i društveno u čovjeku (Janković, 2004; prema: Wager Jakab, 2008).⁶

2. OBITELJSKO FUNKCIONIRANJE

Obitelj nije samo skup pojedinaca nego sustav koji karakterizira kompleksnost međuodnosa (Klarin, 2006; prema: Wagner Jakab, 2008)⁷. Janković (2004) naglašava da obitelj nije zbroj pojedinaca koji ju čine, nego predstavlja entitet za sebe koji funkcionira prema vlastitim pravilima u određenom vremenu. Keresteš (2002)⁸ govori o značajnosti funkcioniranja obitelji kao sustava koji čine kompleksni međusobni odnosi njenih članova koji ostvaruju i razne socijalne odnose izvan svojih obitelji. Prema Klarin (2006)⁷ neke posebnosti obitelji kao sustava jesu: kompleksnost međuljudskih odnosa koji predstavljaju obitelj, preplitanje brojnih odnosa u pojedincu, te prilagodba obitelji na nove situacije i čuvanje obiteljskog sustava od kriza koje nastaju pojavom novih razvojnih zadataka ili životnih ciklusa. Obitelj je dinamičan sustav koji se neprestano mijenja i prilagođava strukturi obitelji, različitim ulogama, promjenama i životnim situacijama u kojima se pojedinac nalazi (Wagner Jakab, 2008)⁶. Uloga roditelja u razvoju djece postaje puno složenija. Većina značajnijih studija se fokusira upravo na odnose roditelja i djece (Wagner Jakab, 2008)⁶. Prema Zloković i Rosić (2002)¹ suvremena istraživanja pokazuju značajan utjecaj roditelja na emocionalni, socijalni, intelektualni i moralni razvoj djece. Odnos roditelja i djece često se proučava modelima roditeljskog odgojnog stila (Kokkinos, 2013)⁹. Prema modelu roditeljskog odgojnog stila dvije su glavne dimenzije roditeljstva: emocionalna toplina i razumijevanje roditelja, te roditeljski nadzor, uključenost ili otuđenost (Zuković, Ninković, Krstić, 2015)¹⁰. Roditeljsko ponašanje, stavovi i vrijednosti se pokušavaju objasniti kroz dimenziju kontrole i afektivnu dimenziju. Ove dimenzije tvore odgojni stil roditelja, koji se odnosi na emocionalnu atmosferu u odnosu roditelja sa djecom (Čudina, Obradović, 2002)¹¹. Kombinacijom ovih dviju dimenzija konstruirana su četiri odgojna stila roditelja:

1. autoritaran stil odgoja - roditelji postavljaju mnogo restrikcija i zahtjeva, traže disciplinu, a pružaju malo ljubavi i topline;
2. permisivan stil odgoja - nerestriktivno i ne zahtjevno ponašanje roditelja, ali pružaju toplinu i podržavajući su, međutim, nema jasno utvrđenih granica ponašanja;
3. autoritativan odgojni stil - restriktivno i odgovorno ponašanje roditelja, pružaju ljubav, toplinu i razumijevanje;
4. indiferentan stil odgoja - malo ograničenja, malo zanimanja, malo podrške i pažnje od strane roditelja.

Unatoč tome što su ova četiri odgojna stila najviše prihvaćena u literaturi, neki autori navode ograničenja navedene podjele (Kopko i Dunifon, 2010; Tokić, 2008; prema: Zuković, Ninković, Krstić, 2015)¹⁰. Prema njima, pružen je jednosmjernan pogled na socijalizaciju djece, jer se roditeljstvo ne shvaća kao proces koji se razvija i koji treba uvažavati i osobine djeteta, a ne samo roditelja. Ljubetić (2007) smatra da su razlike u odgojnim stilovima roditelja pod utjecajem brojnih faktora, od karakteristika roditelja i djece, pa do različitih socijalnih, religijskih i kulturnih konteksta. Bez obzira na opisana ograničenja, roditeljski odgojni stil određuje roditeljske postupke i ponašanja koji utječu na rast i razvoj djece. Darling i Stainberg (1993.)¹³ u svome Kontekstualnom modelu roditeljskih odgojnih utjecaja naglašavaju utjecaj roditeljskih postupaka i roditeljskog stila na postignuće u školi. Roditeljski postupci, pri tome direktno utječu na uspjeh u školi preko nadgledanja i uključenosti roditelja, dok roditeljski stil ima neizravan utjecaj, kroz posredovanje između roditeljskih postupaka i uspjeha u školi. Roditeljski postupci, odgojni stil, stavovi, vrijednosti i očekivanja roditelja proizvode obiteljske odnose i klimu (Klarin,)⁷. Neka istraživanja pokazuju (: Zuković, Ninković, Krstić, 2015)¹⁰ visoku povezanost odgojnih stilova roditelja i nekih pokazatelja psihosocijalnog prilagođavanja mladih. Sve navedeno nas usmjerava prema ključnoj ulozi odgoja, roditeljskih odgojnih postupaka i ponašanja, kao i emocionalne klime u odnosu roditelja i djece na razvoj ličnosti i identiteta kod djece.

3. Socioekonomski status

Socioekonomski status (SES) je jedna od varijabli koji se najčešće istražuje u društvenim istraživanjima, ali unatoč tome nije postignut dogovor oko njegove točne definicije, kao ni načina mjerenja. Interes znanstvenika za SES se nije smanjivao, iako nije u potpunosti jasno što on predstavlja (Liberatos i sur., 1988; McLoyd, 1997; prema: Bradley i Corwyn, 2002)¹¹. Poseban interes za SES pokazuju oni koji proučavaju razvoj djece. Navedeno se može objasniti vjerovanjem da obitelji s visokim SES-om mogu djeci omogućiti mnoštvo dobara, usluga, roditeljske brige i socijalnih veza koje im potencijalno mogu donijeti korist. Nasuprot tome, postoji zabrinutost za djecu koja dolaze iz obitelji s niskim SES-om zbog nedostupnosti istih resursa i iskustava, zbog čega može doći i do razvojnih poteškoća (Brooks-Gunn i Duncan, 1997; prema Bradley i Corwyn, 2002)¹². SES je „položaj koji zauzima neki pojedinac, ili obitelj, na nekoj društvenoj ljestvici.“ (Čudina-Obradović, Obradović,)¹¹, te Lynch i Kaplan (2000) SES shvaćaju kao koncept koji definiraju prema razini resursa ili prestiža u odnosu na druge. Istraživanja resursa polaze od materijalne i socijalne imovine, mjere prihoda, imetak i obrazovna postignuća. Istraživanja koja mjere prestiž odnose se na individualni status u društvenoj hijerarhiji, koji se karakteristično evaluira prema dostupnosti i potrošnji dobara, usluga i znanja koja su povezana sa zvanjem i obrazovanjem. SES se definira prema trenutnim financijskim prihodima roditelja, najvišoj postignutoj razini obrazovanja i statusu koji se veže za određeno zanimanje. SES može obuhvatiti kvalitetu života, pružajući privilegije i mogućnosti ljudima unutar društva. SES predstavlja dosljedan i pouzdan prediktor za širok raspon rezultata tijekom života, a uključujući i psihičko i fizičko zdravlje. Možemo zaključiti da je SES značajan za različite oblasti bihevioralnih i društvenih znanosti, uključujući istraživanja, praksu, edukaciju i zaštitu.

4.1. Dimenzije socioekonomskog statusa

SES obuhvaća, ne samo prihode, nego i stupanj obrazovanja, zanimanje i status na radnome mjestu, kao i subjektivnu percepciju društvenog statusa i socijalne klase. SES se može procjenjivati na individualnoj razini, na razini obitelji, susjedstva ili šire zajednice. Najčešće se procjenjuje indikatorima za pojedinca na individualnoj razini, no ovi pokazatelji ne moraju odražavati stanje u obitelji ili kućanstvu koje proučavaju SES na više razina mogu pružiti točniju procjenu stvarnog stanja. U istraživanjima zdravlja, najčešće se upotrebljavaju indikatori SES-a: prihodi, obrazovna razina i status na radnome mjestu. Ovi indikatori se smatraju povezanim, ali se ne preklapaju u potpunosti, te svaki ima zasebne prednosti i

nedostatke za istraživanje. Unatoč tome što je opći zaključak da prihodi, stupanj obrazovanja i zanimanje zajedno predstavljaju SES bolje nego svaki zasebno, istraživači se ne mogu dogovoriti oko nekoliko pitanja (White, 1982., prema: Bradley i Corwyn, 2002). Jedno od pitanja je kako posložiti skupinu indikatora SES-a, zatim treba li koristiti svaki indikator posebno ili njihovu mješavinu. Također, pitanje je kako najbolje mjeriti svaki indikator SES-a. Jedan od važnijih faktora prilikom mjerenja SES-a jest i promjenjiva priroda pokazatelja koji se procjenjuju. SES pokazuje stabilnost tijekom životnog ciklusa pojedinca i članova obitelji, ali ipak neki indikatori se pokazuju dinamičnima. Čudina-Obradović (1998) razlikuju objektivni i subjektivni socioekonomski položaj, koji predstavlja vlastitu percepciju objektivnog SES-a. U suvremenim istraživanjima se ova dva položaja sve češće zajedno istražuju pokazujući utjecaj na obiteljski sustav. Objektivni SES obuhvaća: (Čudina-Obradović i Obradović, 1998.)¹¹

1. Zanimanje
2. Obrazovanje
3. Dohodak ili plaća
4. Posjedovanje dobara (vlasništvo)
5. Ekonomski standard
6. Zaposlenost pojedinca

4. Utjecaj socioekonomskih prilika na obiteljski život

Tijekom vremena struktura, funkcija i veličina obitelji se mijenjaju. Nastaje razlika između tradicionalnih obitelji, koju čine otac koji radi, majka koja je doma s djecom te ostali članovi uže i šire obitelji, od modernih obitelji koje osim ove tradicionalne strukture mogu biti obitelji samohrane majke, izvanbračne veze, te obitelji razvedenih brakova. Zbog tih promjena obitelj se može definirati kao „svaka grupa ljudi u braku, krvnom srodstvu, usvajanju, seksualnim i međusobno intimnim odnosima“ (Rosić i Zloković, 2002:15)¹. Istraživanja koja datiraju iz godina depresije u 1930-tima su potvrdila da obitelji često pate kada su suočene sa ekonomskim poteškoćama ili niskim SES-om. Ključno pitanje se odnosi na mehanizme koji mogu objasniti vezu između SES-a i obiteljskih procesa, kao i čimbenike koji bi mogli moderirati tu vezu. Gospodarski pad u posljednjem desetljeću je postavio značajne pritiske na mnoge obitelji u smislu financijskih poteškoća, smanjene mogućnosti zapošljavanja i manje resursa kojima bi članovi obitelji provodili svoje obrazovne ciljeve. Upravo te dimenzije – ekonomska, profesionalna i obrazovna predstavljaju značajne pokazatelje SES u društvu. SES predstavlja konstrukciju koja obuhvaća različite dimenzije društvenog položaja, uključujući prestiž, moć i ekonomsku dobrobit. Većina suvremenih znanstvenika se slažu da su tri kvantitativna pokazatelja pružaju razumno dobru pokrivenost područja interesa; prihodi, obrazovanje i zanimanje su došli do zaključka da svaki od tih pokazatelja socijalnog statusa pokazuje različite razine stabilnosti kroz vrijeme i različito predviđa obiteljske procese i prilagodbu djeteta. A priori pretpostavka većine istraživanja o utjecaju SES-a, obiteljskog funkcioniranja i ljudskog razvoja jest da društveni položaj utječe na obitelj kroz vrijeme, te da SES, odnosno nedostatak istog ima negativne posljedice za djecu i odrasle. Ova temeljna pretpostavka uzrokuje pretpostavku da niski SES dovodi do razlike u zdravlju i dobrobiti. Drugi teorijski modeli pretpostavljaju da se odnosom između SES-a i obiteljskih procesa mogu objasniti individualne razlike u osobnim karakteristikama članova obitelji, kao i njihove obiteljske odnose. Ovakvo gledište predstavlja izbor društvene perspektive koja kaže da na osobine i raspoloženja pojedinca utječu njihove društvene okolnosti kao i na njihove buduće emocije i ponašanja. Može se zaključiti da je uzročna dinamika između socioekonomskog statusa i obiteljskih odnosa složenija nego što se mislilo, te će biti potrebna nova istraživanja i teorije kako bi se u potpunosti razumjele ove složenosti

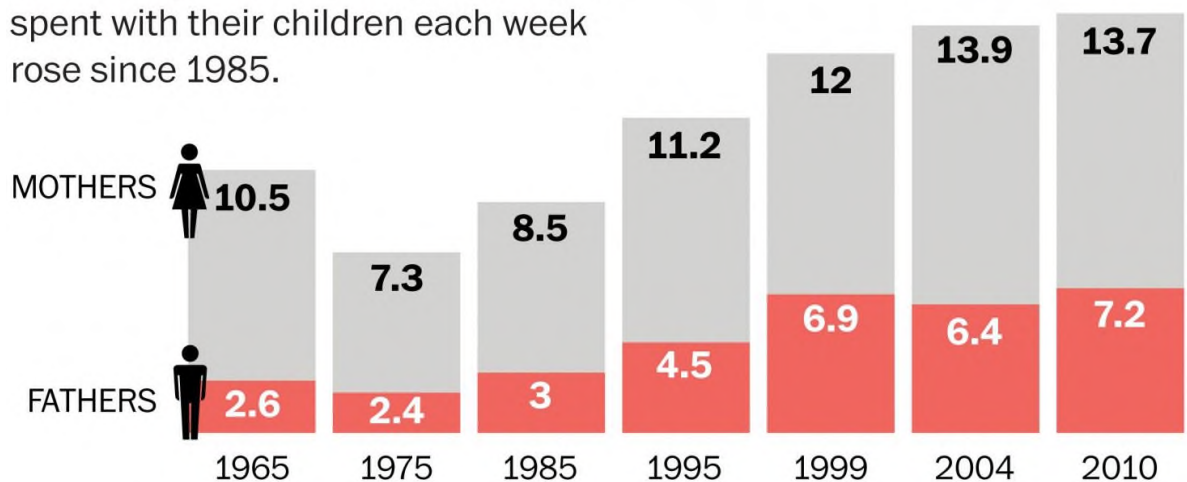
5. Današnje vrijednosti obitelji i braka u Europskoj uniji i Hrvatskoj (Funkcionalistička teorija)

U moderno vrijeme, dijete je postalo obaveza, pa samim time i izbor koji nije uvijek poželjan. Pregled izbora djeteta ide kroz kalkulaciju ulaganja i konačnog profita. Ekonomska determinacija doprinosi pogledu na djecu kao oportunitetni trošak, a ne kao primarni ljudski nagon za razmnožavanjem.

Što se tiče Europskog kontinenta, zanimljivo je da izbor djece i vrijednosti ovise o položaju određene države, pa samim time i vidimo razinu individualnosti na sjeveru, koja je najveća, te ide sve više prema obiteljskim vrijednostima i vrijednostima zajednice koja se nalazi na jugu kontinenta. Očev faktor je svakog dana sve veći, te on više nije centar toplog doma, nego se to prenosi na dijete i njegovo kvalitetno odrastanje.

Spending time with the kids

The average number of hours parents spent with their children each week rose since 1985.

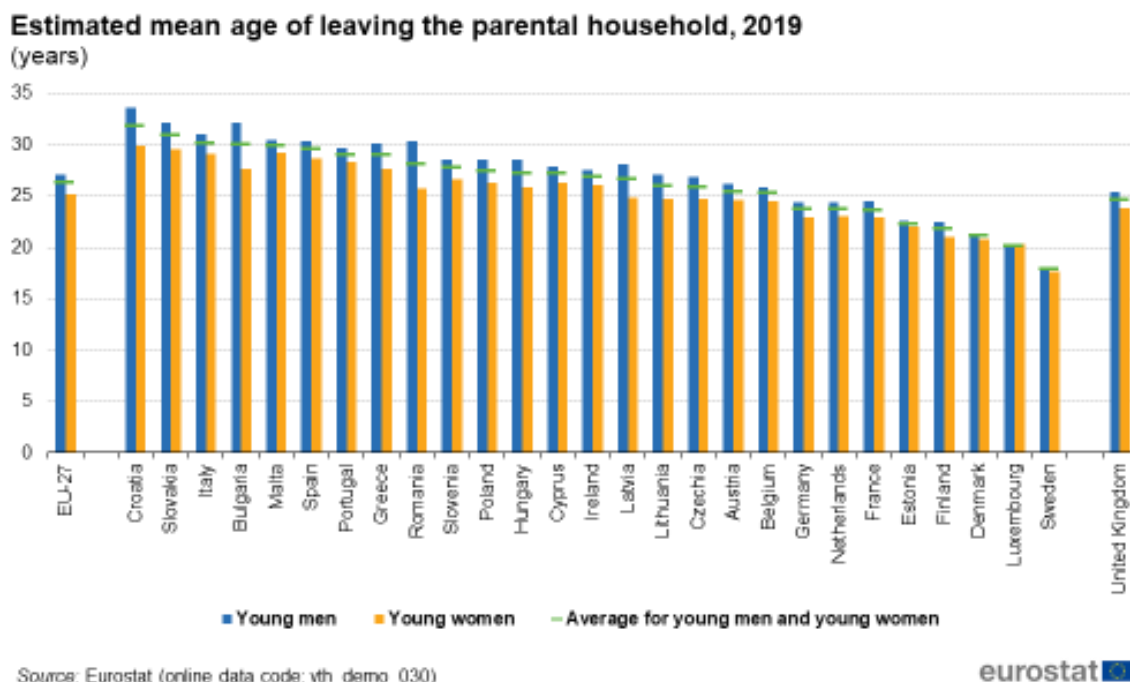
Source: Journal of Marriage and Family

THE WASHINGTON POST

Slika 1 : <https://thesocietypages.org/socimages/files/2015/04/1c.jpg> (datum pristupa 15. 06. 2022.)²

Roditelji u zadnje vrijeme razumiju koliko je bitna komponenta oca u obitelji, te ih se ne marginalizira iz obiteljskog života. Očevi su od 1985 s 3 sata tjedno došli do skoro 7 sati na kraju 20. stoljeća. To je povećanje od 133% za 15 godina, te se ta brojka može još i povećati i izbalansirati s vremenom koje majke provode s djecom. Mogućnosti porodiljnog dopusta za oca, te manji radni sati tjedno za oboje dopuštaju roditeljima da iskoriste vrijeme za kvalitetnu interakciju sa svojom djecom. <https://thesocietypages.org/socimages/files/2015/04/1c.jpg> (datum pristupa 15. 06. 2022.)²

Jedna od lošijih statistika za Hrvatsku i njezine stanovnike je činjenica da prosječan Hrvat živi u domu roditelja do 33. godine života.

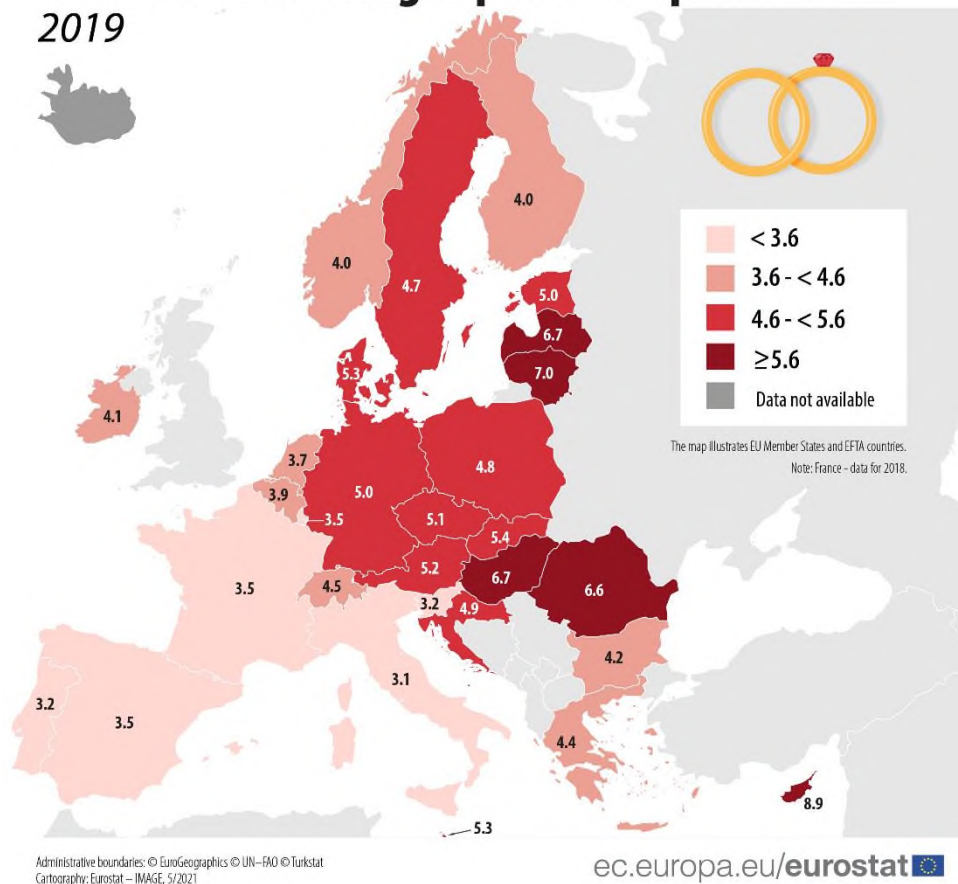

Slika 2: https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Being_young_in_Europe_today_-_family_and_society (datum pristupa 15. 06. 2022.)³

Velike su to brojke s obzirom na to da postajemo pravno punoljetni s 18 godina. Potrebno je napomenuti da se mozak mlade osobe razvija do 25 godine života, no to i dalje nije dovoljno dobar argument da osoba ostane kod roditelja preko 30 godina svog života. Obitelj je postala moderni inkubator koji je postao lažna utopija koja kroz relaksaciju i nebrigu o računima i kući dovodi do nesposobnih mladih ljudi koji će uskoro naići na probleme u životu.

Na pozitivnu stranu, Hrvatska ima i dalje respektabilnu stopu brakova po 1000 ljudi od 4.9, dok susjedna Slovenija ima stopu od 3.2. Zanimljivo je da države srednje Europe koje nisu toliko religijski nastrojene imaju veću stopu ulaska u brakove od država tipa Italije ili Španjolske koje imaju stope manje od 4. Hrvatska za razliku od južnih susjeda ima stopu koja u južnom djelu Europe prednjači nad ostalima.

Number of marriages per 1 000 persons 2019

<https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210513-1>

(pristup 14. 06. 2022.)⁴

Vidimo veliku demografsku tranziciju koja po klasičnoj teoriji postindustrijskog društva navodi da moderna društva imaju nisku stopu fertiliteta, te nisku ili nultu stopu fertiliteta. Takva vrsta promjene je zahvatila EU 1970.-ih godina, a Republiku Hrvatsku kratko u 1980.-im godinama. Jedna od većih prikaza demografske tranzicije vidimo i u pretilosti stanovništva. Voditeljica istraživanja o pretilosti u Hrvatskoj (Sanja Musić Milanović) predstavila je nove podatke godine 2021., a mjesto objavljivanja je bilo u ministarstvu zdravstva, te se ticalo zdravlja djece od 8 do 9 godina. 35% djece u tom godištu je pretilo, a samo 14% roditelja zna za to i svjesno je te činjenice. 97% djetetovih vrijednosti dolazi do 8. godine života, te s takvim vrijednosti u prvih nekoliko godina života zabrinjava budućnost novijih generacija. Koji model od 4 navedenih na stranici 6. i 7. se onda najviše prakticira. Prema limitima koji se trebaju primjenjivati na djecu potrebno je naglasiti da se najvjerojatnije radi o permisivnom stilu ili nezainteresiranom stilu roditeljstva. Ako gledamo očevu stranu, često ćemo vidjeti da su očevi

više permisivni i nezainteresirani za djecu, te treba uzet u obzir u to da je jedan od češćih uzroka pretilosti djeteta nasljedne navike pretilih roditelja.

Uzmemo li u obzir funkcionalističku teoriju Talcotta Parsonsa, teoriju koja spominje da primarna socijalizacija dolazi od obitelji, to jest nuklearne obitelji koja ugrađuje vrijednosti. Današnje vrijednosti individualizma su po Parsonsu jako funkcionalne i socijalno krojene kroz mnoge dimenzije kontrole i afektivnosti (Parsons. Talcott., *Obitelj, socijalizacija i interakcija*, 1955: 121). Kontrola je pomiješana s definicijom discipline, discipline koju djeca ponajviše uče od očeva. Znači li to da otac ne uspijeva potaknuti disciplinu ili nema šta za prenijeti? Ideja očeve discipline iz 50-ih godina je pomalo zastarjela, no trenutno je bitnija nego ikada. Djeca nemaju više oslonac discipline kod oca, te roditelj postaje permisivan u tolikoj mjeri da je i na granici nezainteresiranosti. Stabilnost obitelji i djeteta ovise o ocu koliko i majci, no otac je dužan naučiti dijete disciplini i hladnoj kupci. Majka je centar afektivnosti i emocija, no otac je taj koji ima kontrolu koja često vodi u autoritaran stil narcisoidnosti ili u nezainteresiran stil oca lutalice koji više vremena provodi u kafićima i s društvom nego kvalitetno vrijeme sa svojom djecom. Pitanje je koja li je funkcija individualizma koji danas prelazi u novije i brže dimenzije društvenih struktura, te toliko niska razina fertiliteta i prirodnog prirasta da neke osnove iz 1950.-ih poput prirodne esencije za obitelji i djecom danas postaju kalkulacija oportunitetnog troška i dobivenog profita. „Samo nuklearna obitelj može izvesti glavne 4 funkcije koje društvo inherentno zahtjeva, a to su:

1. Monogamija među roditeljima- vrijednost monogamije je na svjetskoj razini sličnih stopa, no u modernim zemljama, a ponajviše SAD-om, te se još ne zna uzrok tome. Nacionalni institut obiteljskih studija je imao istraživanje između generacije “baby boom“ koji su rođeni od 1946. do 1964., te generacije “Millennials“ koja je rođena od 1981. do 1996. U većini slučajeva “baby boom“ generacija su roditelji generacije “Millennialsa“. Istraživanje je pokazalo da oko 33% M generacije ne vjeruje da parovi trebaju biti u ekskluzivnoj monogamnoj vezi i odnosu, dok samo 10% generacije B ne vjeruje u ekskluzivne monogamne odnose. Koji su to novi utjecaji došli na novije generacije. Jordan Peterson smatra da nove generacije su opsjednute „hyperseksizmom“ današnjeg svijeta, a taj pojam objašnjava ovisnost i preokupaciju sa seksualnim fantazijama i željama koje su poprilično teške za kontrolirati, te koja dovodi do velike agresije prema samome sebi ili drugim ljudima. Hyperseksizam loše utječe na zdravlje, na karijeru i na odnose sa partnerom. Zašto je onda toliko propagirana od strane medija, te zašto je onda dostupnost pornografskog sadržaja toliko lagano dobivena od strane

male djece koja uče od ranih godina života da u svakom trenutku prepreke mogu dobiti nagradu bez razmjene vrijednosti, a to je gledajući eksplicitne sadržaje koji proizvode hormon dopamina(hormon sreće). Dopamin se inače proizvodi nakon uspjeha u nečemu, nakon završenog zadatka, no današnji čovjek evolucijski traži način da dobije što više u zamjenu za što manje, no to u ekstremima ide u tolike polove da ovisnost o eksplicitnim sadržajima proizvodi sličnu količinu dopamina kao i ovisnost o heroinu.

2. Reprodukcijska novih generacija- Prirodni nagon svakog bića je biološki determiniran kao želja za nastavkom krvnog koda na sljedeću generaciju, te je to prije bio pojam plodnosti, no danas se često odnosi na sebičnost, neovisno u kojem smjeru krenemo. Ako želimo djecu, sebični smo zato što ih dovodimo na ovo opasno mjesto gdje im se svakakve loše stvari mogu dogoditi, no ako ne želimo djecu, sebični smo zato što ih ne dovodimo na ovo prelijepo mjesto gdje im se svakakve lijepe avanture mogu ostvariti. Iz osobnog iskustva znam osobu koja je malo starija od mene, te pri pitanju želi li djecu odgovara sa:“ nema teoretske šanse, pa previše se volim za takvo nešto“. Uđimo u mikroanalizu takvih riječi koliko možemo, no nemamo previše podataka o toj osobi. Novije generacije pod najviše razloga stavljaju razlog nedostatka slobode i konzumacija previše energije i vremena. Kapitalistički orijentirano na neki način, a profita nekog nema, pa iako profit bio drugačije vrste od novčanog, novije generacije nisu baš za to zainteresirane.
3. Socijalna integracija- Čak je i Parsons sam rekao da do 8. godine života dijete najviše uči od roditelja, te se tek tada počinje fokusirati na školske krugove i prijatelje. Roditelji najviše utječu na dijete, te zbog toga i dolazi do čestih riječi da od kuće sve počinje. EU je uspjela smanjiti prosječnu izoliranost iz društva u periodu od 2010 do 2016 s 25% na 22%, što i nije toliko loš podatak. Hrvatska je smanjila stopu s 32% u 2010 na 26% u 2016, što je poprilično impresivno. Zabrinjava podatak da istočna Europa ima oko 14% djece koji imaju poteškoće(bilo emocionalne ili vanjske-socijalne), a zapadna Europa bilježi stopu od 7% djece. Treba napomenuti da podaci iz istočnog dijela Balkana nisu iste kvalitete kao podaci iz primjerice Njemačke. Francuske itd... Države zapadne i sjeverne Europe imaju probleme s kroničnom depresijom odraslih, gdje Njemačka ima 1.8 promila, dok Hrvatska ima 0.75 promila kronično depresivnog radnog stanovništva. Možemo pretpostaviti da je za sada važnost Murdockovih elemenata samo zadovoljena u ovoj kategoriji, barem u nekoj dozi.
4. Ekonomski doprinosi- Tu se smatra na kuću, hranu i ostale financije. Na svijetu trenutno ima oko 125 milijuna djece(0-17 godina starosti). EU tvrdi da oko 1.6 milijuna djece je

na njihovom području. Godine 2015. broj nezbrinute djece u RH bio je 2795, a godine 2021. taj broj je 4439. portal.hr (pristup 15. 06. 2022.)⁵ Liberalna struja svijesti dolazi do ljudi koji ostavljaju djecu poput psa ako nisu zadovoljni očekivanjima koje su imali prije rođenja djeteta. Zabrinjavajuće da je broj udomitelja ostao isti u razdoblju od 2015. do 2022. , te ne znamo pravi uzrok tome, no zanimljiv je podatak da mnogi odustanu od posvajanja djece kada vide vrijeme potrebno za proces posvajanja, ponajviše zbog birokracije. Birokratski aparat u RH je ponekad dovoljan da i najetičnije postupke spriječi.

6. Zaključak

Ovim se radom nastojalo ukazati na značajan utjecaj socioekonomskih čimbenika na razvijanje djeteta, kao i značajnost odnosa u braku i obitelji. Radom se nastojalo ukazati i na važnost poboljšanja sveukupnog psihičkog, fizičkog i socijalnog razvoja djeteta. Sugeriram i predlažem da se u praktičnom radu stavi naglasak na izradu planova i programa koji će pružiti, ne samo pomoć rizičnim obiteljima, nego će omogućiti i prepoznavanje djece koja se nalaze u rizičnim skupinama, kao i osnaživanje roditelja kroz individualna savjetovanja, ali i grupne radionice. Programi bi trebali ići u smjeru osnaživanja obitelji i odnosa u obitelji, roditeljskih kompetencija, razvoja socijalnih vještina, poboljšanja socioekonomskih uvjeta roditelja, a samim time i cijele obitelji. Kako bi se podigla svijest o mogućim rizičnim čimbenicima obitelji sa nižim socijalnim i ekonomskim statusom ili narušenim obiteljskim odnosima, te smatram da je od iznimnog značaja uključiti sve institucije, od škole, zdravstvenih ustanova, centra za socijalnu skrb i drugih značajnih institucija, u zajedničko postupanje i suradnju u cilju poboljšanja uvjeta života obitelji, a time će se omogućiti djetetu bolja budućnost i značajnije šanse za bolji život. Rezultati provedenog istraživanja podupiru pretpostavku o povezanosti obiteljskog funkcioniranja, različitih dimenzija socioekonomskog statusa, kao i školskog postignuća na optimalan i zdrav razvoj djeteta, a u skladu je s postavkama navedenih sistemskih teorija obiteljskog funkcioniranja. Zaključno, nalazi istraživanja upućuju na kompleksan i dinamičan međusobni odnos socioekonomskog statusa, odnosa u obitelji i školskog postignuća u životu i razvoju djeteta. Prema funkcionalizmu Parsonsa i Murdocka vidimo da se ciljevi, vrijednosti i djelovanja mijenjaju pa čak i u najosnovnijim i najprirodnijim dimenzijama poput imanja djeteta. Prirodna struktura stanovništva se kroz desetljeća promijenila drastično, vrijednost monogamije se gubi u novijim generacijama, te još preostaje vidjeti kako će generacija Z(moja generacija) osjećati i prepoznavati nove ciljeve braka, obitelji i djece. Koliko je snažna liberalna struja individualizma ključna za nove socijalizacije i nove dimenzije stabilnosti i balansa? Još učimo o ovim pojmovima, no podaci su svježiji što više vremena prolazi. Jedina sigurnost je da normalno u očima gledatelja, te da sociolog po riječima prof. dr. sc. Renato Matić „nema šta tražiti u riječima normalno i prirodno“. Vidimo kako se obitelj mijenja, no vrijeme snažnijih promjena tek dolazi.

LITERATURA

1. Rosić i Zloković,: Prilozi obiteljskoj pedagogiji 233-253.
2. Talcott Parsons: Socijalna struktura obitelji, 173-201
3. Val Gilles(2003.) Obiteljski odnosi i roditeljstvo u obiteljima različitog prihoda: kako je život u visokom riziku od siromaštva povezan s funkcioniranjem obitelji adolescenata? Revija za socijalnu politiku, 26(1), 69-94.
4. Elkind (1995) i Stacy (1993: Is Family Cohesion a Risk or Protective Factor during Development? Journal of Marriage and Family, 64 (3), 668-675.
5. Ljubetić, 2007: Biti kompletan roditelj: 128-140
6. Janković, 2004;prema: Wager Jakab, 2008. Pristupanje obitelji 22 (2), 157-172.
7. Klarin, 2006;prema: Wager Jakab, Roditelji kao čimbenik socijalizacije djeteta rane predškolske dobi 42 (1-2), 44-76
8. Kreteš, 2002: Dječje agresivno i prosocijalno ponašanje u kontekstu rata: 122-139
9. Kokkinos, 2013: Bullying and victimization in early adolescence: APA:185-201
10. Zuković, Ninković, Krstić, 2015, Odgoj roditelja iz perspektive adolescenata: 125-143
11. Čudina-Obradović, 2002: Potpora roditeljstvu : izazovi i mogućnosti:117-124.
12. Liberatos i sur., 1988; McLoyd, 1997; prema: Bradley i Corwyn: povezivanje siromaštva i dječjeg razvijanja: 33-77
- 13., Darling i Stainberg 1993, 335-352.

Internetski izvori

1. <https://www.ukessays.com/>
2. <https://thesocietypages.org/socimages/files/2015/04/1c.jpg>
3. https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Being_young_in_Europe_today_-_family_and_society
4. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20210513-1>

5. tportal.hr